

revije najnovijih ručno pletenih mode-
la zlatiborskih pletilja.

Posjetili smo 30. rujna niz obnovljenih
i restauriranih spomenika srednje i za-
padne Srbije. U Čačku smo pregleda-
li konak gospodara Jovana Obreno-
vića, sada u funkciji muzeja u kojem
je izložena bogata arheološka zbirka.
U Atenici smo se zadržali u vinogra-
du, kraj vrlo zanimljive stare dvoetaž-
ne goričke klijeti. Klijet je građena od
debelih tesanih planjki koje se na
uglovima preklapaju. Postepenim smi-
canjem planjki formirao se bačvasti
svod na kojeg je postavljeno četvero-
vodno krovništvo oslonjeno na kosnike.
Zračni prostor između svoda i krovni-
šta pridonosi ravnomjernijoj tempera-
turi u klijeti, što je važno za održava-
nje vina. Zanimljivo je napomenuti da
slične građevine, s bačvastim svodom,
u istoj funkciji nalazimo u Burgenlan-
du Gradišću.¹

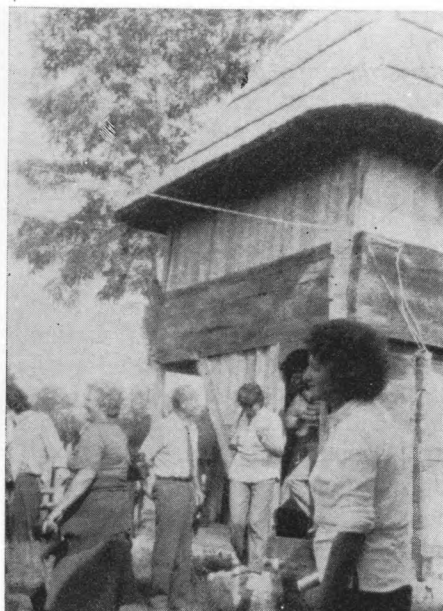
Kuća Lužanina u Miokvcima, iako u
privatnom vlasništvu, također je re-
staurirana. Kuća je građena 1856. go-
dine (o tome postoji zapis), odlikuje se
otvorenim trijemom, a građena je na
kanate.

Drvena crkva u Pranjanim iz 19. sto-
ljeća bila je gotovo sasvim srušena ka-
da su 1970. godine otpočeli konzerva-
torski radovi. Radovi na rekonstrukci-
ji unutarnjeg svoda i svetišta još uvi-
jek traju. Zanimljivo je napomenuti da
cijeli ovaj kraj zapadne Srbije poznaje
konstrukciju tzv. šašovaca, o čemu pi-
še i Aleksandar Freudenreich.² Ujed-
no treba spomenuti da se ista ta kon-
strukcija tzv. šašovaca još uvijek mo-
že naći pod istim imenom i na zagre-
bačkom području.³

U takovskom kraju u mjestu Savincu
imali smo priliku vidjeti već restauri-
ranu drvenu katnu zgradicu zvanu so-
brašica. Radovi na njenoj obnovi za-
počeli su 1975. godine. Sobrašice su
nekada naročito u zapadnoj Srbiji bile
građene u okolini samostana i crkava,
a njihova funkcija vezana je uz dru-
štveni život, i to uz crkvene ili poro-
dične slave. U sobrašicama sakupljali
su se rođaci, prijatelji, suseljani i
srodnici iz drugih sela ili udaljenih
krajeva istog sela. U sobrašicama se
boravilo tokom dana a u njima se mo-
glo i prespavati.

Posjetili smo i memorijalni prostor II.
srpskog ustanka (1814. godine) liva-
du s ogromnim hrastom ispred kojeg
je podignut jednostavan obelisk —
spomenik vođi ustanka Milošu Obreno-
viću.

Manastir Vračevšnicu osnovao je u
prvoj pol. 15. st. Radić Pastupović, ko-
jeg u narodnim pjesmama prema le-
gendama nazivaju Rade Oblačić. O

*Sudionici Savjetovanja u obilasku ruralnih
objekata in situ*

osnivaču kruže legende da je bio hr-
bar, mudar i plemenit, a Konstantin
Filozof je za njega rekao da je »sa
malo riječi velika djela učinio«.

Samostanski kompleks sastoji se iz
nekoliko zgrada. U prvom redu tu je
kapela sv.Đorđa također građena u 15.
st., iznutra je oslikana freskama s tra-
dicionalnim rasporedom i tematikom. I-
pak osim uobičajenih bizantskih utje-
caja primjetni su i barokni. Freske su
valorizirane kao najznačajnije djelo
majstora Zografa iz prve pol. 18. st. Iko-
nostas i raspeti Krist, Bogorodica i sv.
Jovan rad su Zografa Stavra iz 1754.
godine. Tu je i stari prizemni konak iz
1834. g., zatim konak na kat sa zvoni-
kom iz 1868. g. te najstariji konak kne-
za Miloša iz 1825. g., dok je najnoviju
zgradu iz 1977. g. projektirao Zavod
za zaštitu spomenika kulture iz Kralje-
va. U njoj je smještena riznica.

Savjetovanje je proteklo vrlo plodno,
a obilazak Sirogojna i spomenika za-
štićenih **in situ** — potvrdio je da se u
susjednoj republici s malo riječi radi
— i to vrijedno.

BILJEŠKE

1. Franz Simon: *Bäuerliche Bauten und Geräte Südburgenland und Grenzgebiete*, 1981, Burgenland, Austria; str. 70, 71 i 234.
2. Aleksandar Freudenreich: *Kako narod gradi na području Hrvatske*, Zagreb 1972. g., str. 219—220.
3. Dokumentacija Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu.

literatura i materijali sa Savjetovanja:

- Ivan Zdravković: *Konzervatorski principi i metodi* (članci i studije iz perioda od 1949—1982. g.) Beograd 1982.
- Zaštitni radovi na spomenicima kulture od 1965—1980. g. — katalog sa izložbe Zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Kraljeva juli 1980. g.
- Seoska kuća i kultura stanovanja u užičkom kraju u 19. i poč. 20. vijeka, katalog Narodnog muzeja iz T. Užica
- Sjećanja konzervatora; Društvo konzervatora Srbije i Republički zavod za zaštitu spomenika kulture Beograd 1982. g.
- Ranko Findrik-Muzej narodnog graditeljstva u Sirogojnu
- Bosiljka Rosić Božanović — Sirogojno 1983.
- Brošura s izvodima referata i koreferata te saopćenja sa Savjetovanja.
- Brošura — Spomenici kulture — koji su obišteni tokom ekskurzije.

ABSTRACT

Monuments in the Socialist Republic of Serbia seen during the Conference of Yugoslav Conservationists, 1983

K. Marković

In the course of the Conference of Yugoslav Conservationists, held in Titovo Užice and Sirogojno in September 1983, a special excursion was organized to visit the monuments of Central Serbia, preserved in situ. This followed an extensive survey of the newly opened Museum of Traditional Architecture in Sirogojno, which emphasizes the production and working process, and the preservation of ancient techniques and technologies. The museum will have, besides an educational and representational function, a museum store and restaurant.

The Institute for the Preservation of Serbian Cultural Monuments has taken the initiative to acknowledge this mode of preservation as part of its program of preserving cultural monuments.

Up till now, 24 objects of traditional architecture from the wider region of Central Serbia have been housed in the museum.

Obilježavanje Dana zaštite spomenika kulture u jastrebarskoj općini

Dragica Cvetan

Zavičajni muzej Jastrebarsko, Jastrebarsko

Dan zaštite spomenika kulture u SFR Jugoslaviji 20. veljače obilježen je i u jastrebarskoj općini.

U ovu već tradicionalnu manifestaciju obilježavanja Dana zaštite spomenika kulture uključile su se Osnovna škola,

Srednjoškolski centar »Braća Kazić« i Zavičajni muzej u Jastrebarskom. Muzej je bio inicijator obilježavanja ovog datuma.

Tako su u toku nastave učenicima pružene informacije o značajnosti kulturne baštine njihovog zavičaja koje su ih mogle opomenuti na važnost očuvanja spomenika svih vrsta.

U OŠ »Milan Mraović-Simić« u Jastrebarskom, u ponedjeljak 13. veljače, kustos Zavičajnog muzeja u Jastrebarskom održala je predavanje za mlade geografe i povjesničare o zaštiti spomenika kulture jastrebarske općine, pri čemu je posebno naglašeno lončarstvo kao tradicijska rukotvorska vještina koja zamire. Predavanje je bilo popraćeno dijapozitivima (muzejski) u boji o lončarstvu Rastoka kao i stalnom muzejskom postavu u Dvoru te njegovim problemima. Tom je prilikom postavljen i pano sa sadržajima koji će još neko vrijeme učenike ove ško-

le upoznavati sa prošlošću njihovog zavičaja. Najvredniji spomenik na tom panou je prevedena kopija bule Bele IV iz 1257. godine.

Za SŠC »Braća Kazić« u Jastrebarskom izrađen je sličan pano, a u toku je obrada teme o revolucionarnom predratnom radničkom djelovanju braće Kazić — Perice, Janka i Barice, u čiju je čast škola i dobila ime. Osim bule s prijevodom, dio panoa posvećen je Jastrebarskom kao urbanom naselju. Nastavnici povijesti i povijesti umjetnosti su predavanjima i osvrtima dali svoj prilog zaštiti kulturno-povijesnog nasljeđa.

U dva izloga stare jaskanske apoteke postavljena je u subotu, 18. veljače, prigodna izložba iz fundusa Zavičajnog muzeja u Jastrebarskom koja građane upoznaje sa starim tradicijskim zanatom opančara. Stara apoetka kao dio urbane jezgre trgovišta Jastrebarsko

svojim unutarnjim uređenjem predstavlja vrijedan spomenik kulture u Jastrebarskom s početkom ovog stoljeća. Na žalost, zasad još nema odgovarajuće namjene. Danas se opančarijom u Jastrebarskom bavi još samo jedan opančar, zaljubljenik u svoj posao — Vlado Kufrin. U drugom izlogu apoteke izloženi su reprezentativni primjerci nakita i dijelova svadbenog oglavlja mladenaca iz sela Čegljii u Draganićima.

Također je u pripremi otvorenje izložbe Muzeja Turopolja iz Velike Gorice »Turopoljsko-posavski partizanski odred« (koja je otvorena početkom ožujka) u Domu JNA-e u Jastrebarskom.

Datum obilježavanja Dana zaštite spomenika kulture u našoj je komuni obilježen prema našim mogućnostima. Vjerujemo da će u skorju budućnost spomenuti datum biti bolje obilježen.

Kolekcionari — Collectors

Privatna zbirka dra Josipa Kovačića, Zagreb

Ljerka Kanižaj

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Sabranje je vrlo stara, vjerojatno arhetipska potreba čovjekova. Sakupljanje je uvijek bilo motivirano određenom namjerom. Činioci koji potiču čovjeka na sakupljanje s vremenom se mijenjaju, budući da su neminovno vezani uz čovjekove životne uvjete i potrebe i, što je ne manje važno, uz stupanj saznanja svijesti o sebi, bolje rečeno o intenzitetu želje za osvještavanjem. Uočljiva je uzajamna veza između intenziteta želje i složenosti motiva za prikupljanje.

U jednostavnim ljudskim zajednicama čuvala su se vrijedne stvari, nakit, oruđe i sl., a podsticajni činilac bio je isključivo ekonomske prirode — tezauriranje. Viši stupanj kolekcioniranja karakteriziraju estetski podsticajni motivi, pridružuju im se religiozni, da bi na slijedećem stupnju, analizirajući svoju stvarnost, sabirač izdvajao neobičnosti, kasnije specifičnosti. Potom se podvrgava još jednoj stalnoj potrebi čovjeka koji je akumulirao određen

broj spoznaja — potrebi da te spoznaje sistematizira. Tako je nastao velik broj specijaliziranih i enciklopedijskih, privatnih, zbirki, koje su postale baza nizu velikih, svjetskih (i naših) muzeja.

Na temelju poznavanja većeg broja privatnih zbirki u Zagrebu, kao i ličnosti sabirača, mogu ustvrditi da postoje sve nabrojene vrste zbirki, pa prema tome i razlozi za kolekcioniranje, budući da oni nužno određuju fizionomiju zbirke.

Međutim, u traganju i želji za uspostavom vlastitog identiteta, sabirač želi rasvijetliti i povijesni okvir u kojem je djelo (ili pojava) nastalo. Iza čina nastanka bilo kojeg djela čitavo je mnoštvo činilaca, iz različitih aspekata života, koji su njegov neodvojivi dio. Upravo ti činioci daju objektu njegovu specifičnu formu. Rasvjetljavanje povijesnih činjenica, traženje uzorka, međutim, nije više interes pojedinca, sakupljača, već je to i zadatak (i šansa) suvremenog muzeja. Tim više iznenađuje, ako se među sakupljačima, pojedincima, pojavi kolekcionar sličnih ambicija.

Privatna zbirka dra Josipa Kovačića iz Zagreba specifična je i po sadržaju i po načinu obrade. Dr Kovačić je svoj sakupljački interes ograničio na život

i djela hrvatskih slikarica rođenih u 19. stoljeću, a koje su djelovale i u prvoj pol. 20. stoljeća. Zbirka sadrži djela (slike, pastele, crteže, skice) dvadesetak slikarica. Zanimljivost je ove zbirke što se vlasnik nije ograničio samo na djela, poput većine kolekcionara, već je, koliko je god to bilo moguće, slikarski opus pojedine umjetnice upotpunio dokumentima iz njezinog privatnog života, školovanja, prijateljstava s drugim umjetnicima i značajnim osobama tog doba, nastojeći je ocrtati kao kompletnu ličnost. Slikarski opus dopunjuje dokumentacijom o izložbama (katalozi), podacima o tome gdje se sve nalaze njihovi radovi, člancima iz novina i ostalim bibliografskim jedinicama. Sakuplja i podatke o slikaricama do čijih djela, za sada, ne može doći.

Ti podaci, osim što objašnjavaju umjetnički habitus pojedine umjetnice, dragocjeni su dokumenti o životu jedne prošle epohe. U posjedu je obiteljskih albuma fotografija obitelji Vere Nikolić i Anke Krizmanić te poslovnih knjiga s imanja Nikolić-Podriški. Kad sam zapitala dra Kovačića koji su njegovi sakupljački motivi, odgovorio je vrlo određeno pa ga stoga citiram: »Smisao kolekcioniranja nije, kao što neki misle, samo u tome da se gomi-